

1986

ARCHEOLOGIA POLSKA XXXI

XXXI-1

PL ISSN 0003-8180

24x3

POLSKA AKADEMIA NAUK  
INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

# Archeologia Polski

TOM XXXI

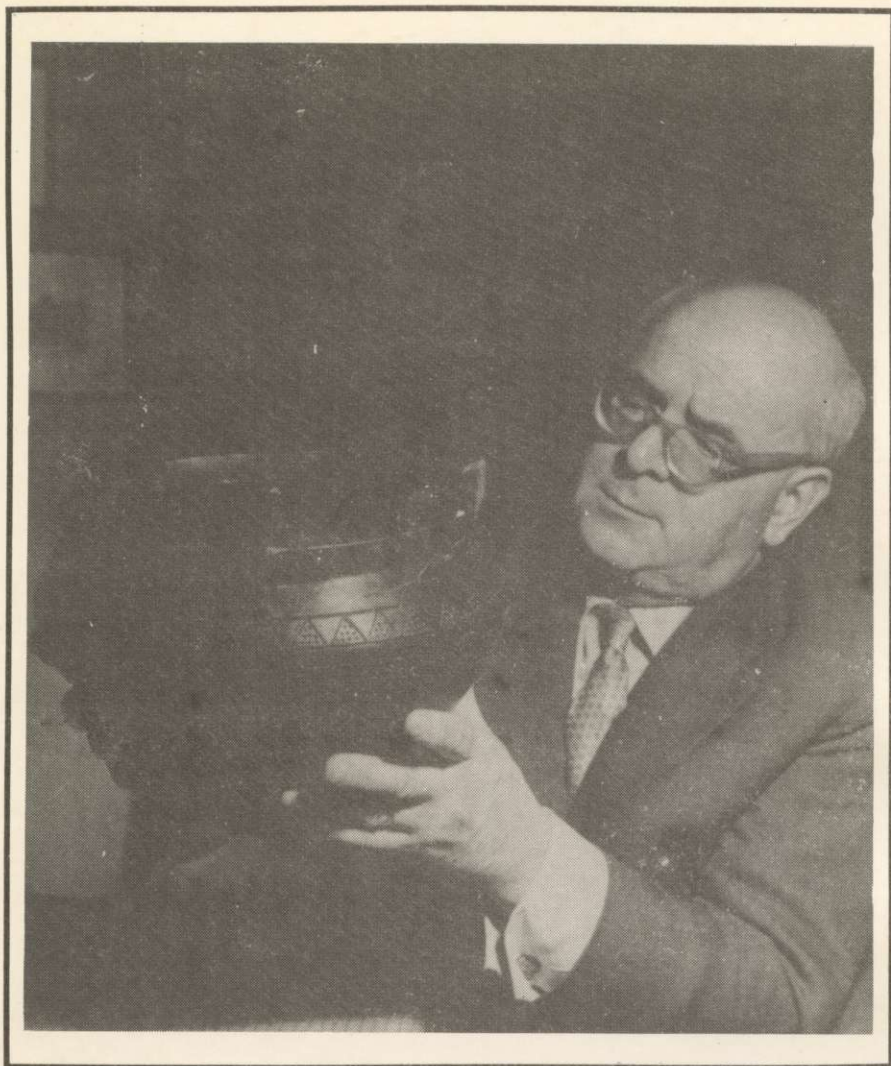
Zeszyt 1

1986



WROCLAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK · ŁÓDŹ  
ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH  
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

<http://www.rcin.org.pl>



PROF. DR. HABIL. KONRAD JAŹDŹEWSKI  
członek-korespondent PAN  
29 IX 1908 – 21 IV 1985

członek Rady Naukowej i długoletni  
współpracownik Instytutu  
Historii Kultury Materialnej PAN

POLSKA AKADEMIA NAUK  
INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

ARCHEOLOGIA POLSKI

TOM XXXI

Zeszyt I

1985



P. 213

WROCLAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDANSK · LÓDŹ  
ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH  
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1985

PROF. DR. HABIL. KONRAD JAZDZEWSKI

1981

PROF. DR. HABIL. KONRAD JAZDZEWSKI

członek korespondent PAN

29 IX 1908 – 21 IV 1985

członek Rady Naukowej i długoletni

współpracownik Instytutu

Historii Kultury Materialnej PAN

POLSKA AKADEMIA NAUK  
INSTYTUT HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

# ARCHEOLOGIA POLSKI

TOM XXXI

Zeszyt 1

1986



P 319

WROCŁAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK · ŁÓDŹ  
ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH  
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1986

<http://www.rcin.org.pl>

Skład Komitetu Redakcyjnego:

ZBIGNIEW BUKOWSKI (redaktor), MARIA DEKÓWNA (z-ca redaktora),  
ZBIGNIEW KOBYLIŃSKI (sekretarz), WALDEMAR CHMIELEWSKI (przewodniczący),  
JAN DĄBROWSKI, JAN KOWALCZYK, STANISŁAW TABACZYŃSKI (członkowie)

Adres Redakcji:

Instytut Historii Kultury Materialnej PAN  
00-140 Warszawa, Al. Świerczewskiego 105  
tel. 20-28-81 do 86, wewn. 138



Okladkę projektowali Alina i Leszek Kaćmowie

Redaktor Wydawnictwa Ryszard Szlagor

Redaktor techniczny Adam Przylibski

© Copyright by Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo. Wrocław 1986

Printed in Poland

Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo. Wrocław 1986.  
Nakład: 630 egz. Objętość ark. wyd. 19,30, ark. druk. 14,50 + 3 wkl.,  
ark. A-1–19. Papier offset. kl. III, 80 g. B-1. Oddano do składania  
1985.12.12. Podpisano do druku 1986.09.09. Druk ukończono  
w listopadzie 1986. Wrocławska Drukarnia Naukowa. Zam. 1010/86.

J-7. Cena zł 430.–

## SPIS TREŚCI

### METODY I METODOLOGIA

Zbigniew Kobyliński, Koncepcja „terytorium eksploatowanego przez osadę” w archeologii brytyjskiej i jej implikacje badawcze . . . . .	7
Concept of a “site exploitation territory” in the British archaeology and its research implications . . . . .	29
Zdzisław Hensel, Z badań nad technologią otrzymywania żelaza na terenie mazowieckiego ośrodka metalurgicznego . . . . .	31 ✓
From studies of the technology of iron-production in the Mazovian metallurgical centre . . . . .	91

### STUDIA

Bogdan Balcer, Zagadnienie neolityzacji ziem Polski w świetle badań przemysłów krzemiennych związanych z kulturami „ceramicznymi” . . . . .	95
Neolithization of the territories of Poland in the light of the research on flint industries connected with the “pottery” cultures . . . . .	122
Jacek Rydzewski, Przemiany stref zasiedlenia na wyżynach lessowych zachodniej Małopolski w epoce brązu i żelaza . . . . .	125
Changes in settlement patterns on the loess uplands in Western Little Poland in the Bronze and Iron Ages . . . . .	191

### DYSKUSJE I POLEMIKI

Günter Korbel, The consideration of the technological attributes: Determination of the degree of hardness of ceramics . . . . .	195
Andrzej Buko, The problem of determining of hardness of ceramics from excavations (remarks on the margin of G. Korbel's paper, 1986) . . . . .	200
Andrzej Niewęglowski, Uwagi o chronologii i genezie kultur zarubinieckiej i przeworskiej (na marginesie artykułu K. W. Kasparowej, <i>Zarubinieckaja kultura v chronologičeskom sisteme epochi latëna</i> , 1984) . . . . .	203
Bemerkungen über Chronologie und Genese der Zarubincy- und Przeworsk-kultur (am Rande des Artikels von K. V. Kasparova, <i>Zarubinieckaja kultura v chronologičeskom sisteme epochi latëna</i> , 1984) . . . . .	215

### RECENZJE

P. Harder Sørensen, The use of air photography in Celtic field studies (Iwona Modrzewska-Marciniak) . . . . .	217
E. Studeniková, J. Paulík, Osada z doby bronzovej v Pobedime (Urszula Dziub) . . . . .	221
E. Kazdová, Těšetice-Kyjovice (Hanna Kowalewska-Marszałek) . . . . .	227



ZBIGNIEW BUNOWSKI (redaktor), MARIA DEKÓRNA (złoty redaktor),  
ZBIGNIEW KOBYLIŃSKI (redaktor), WALECJA CHMIELEWSKA (redaktor),  
JAN DWORNIK, JAN KOWALCZYK, TADEUSZ TABACZYŃSKI (redaktor)

SPIS TREŚCI

METODY I METODOLOGIA

7	Zbigniew Kobylński, Koncepcja „teorii eksploatacyjnej pizzer ostry” w metodologii (i jej implikacje) badawczej	7
20	Concept of a "site exploitation theory" in the Polish methodology and its research implications	20
31	Zbigniew Hensel, Z badań nad technologią dostaw energii w tymże kontekście	31
31	From studies of the technology of iron production in the Maxovian metallurgical context	31

STUDIA

93	Bogdan Halczyk, Zmiany w strukturze osiedlenia w Polsce w świetle badań przyrodniczych	93
123	Reclassification of the structure of Poland in the light of the research on the industrial context with the "point" culture	123
123	Jacek Rydzewski, Przemiany struktury osiedlenia na przykładzie terenów wiejskich	123
191	Changes in settlement patterns on the less uplands in Western Little Poland in the Bronze and Iron Ages	191

DYSKUSJE I POLEMIKI

193	Günter Kohler, The relationship between the archaeological and the historical determination of the degree of hardness of currency	193
209	Andrzej Baka, The problem of the determination of the degree of hardness of currency from excavations	209
209	Andrzej Niewężycki, Uwagi o metodologii i metodach badawczych w archeologii	209
209	Remarks on the methodology and methods of research in archaeology	209
213	Beiträge zur Chronologie und Genese der Karbacher- und Frenswitzkultur (mit einem Anhang von K. V. Kasperov, Zusammenfassung Kultur- und Chronologie)	213
213	Contributions to the chronology and genesis of the Karbacher- and Frenswitz culture (with an appendix by K. V. Kasperov, Summary of Culture and Chronology)	213

RECENZJE

217	F. Hadravský, The use of the photographic method in the study of the	217
221	Recenzja (Dziękuję)	221
227	Recenzja (Dziękuję)	227

## POLISH ARCHAEOLOGY BIBLIOGRAPHICAL SERVICE

POLISH ARCHAEOLOGICAL ABSTRACTS (PAA) is an annual periodical intended for scholars in Western countries interested in archaeological publications published in Poland. Since most of these publications appear in the Polish language, they are generally inaccessible to scholars who do not know Polish. In order to partially remedy this situation PAA supplies brief summaries in English of Polish literature concerning archaeology and prehistory. More precise information is to be found in the summaries mostly in English but also in French and German appended to the works themselves.

PAA includes abstracts from literature concerning problems and materials from the Palaeolithic through the 15th century AD, but omits works on Classical archaeology. Studies within related sciences, such as Mediaeval history, art history, numismatics, natural and technical sciences, etc., are also included, provided they throw light on problems relevant for the archaeologist. The works of foreign authors published in Poland are included.

The abstracts are concise summaries of published books and articles, along with complete bibliographical information. Author and chronological-factual indices, and a list of periodicals and serials consulted facilitate the use of PAA. Cumulative indices are planned for vols. 1-15. The fourteen volumes now available contain 3,951 abstracts of papers on Polish archaeology for 1968-1983.

Complementary to the PAA is the BIBLIOGRAPHY OF POLISH PREHISTORICAL AND MEDIAEVAL ARCHAEOLOGY. The volume for the years 1975-1977 (forthcoming 1986) provides a complete list of materials published in Poland; translations of foreign works appearing in Poland; and publications written by Poles issued abroad, during the years under review. The BIBLIOGRAPHY includes literature in the fields of archaeology and prehistory throughout the world and related sciences. Classical archaeology is omitted.

In the BIBLIOGRAPHY entries are arranged in subject order. It is divided into four principal chapters: General problems; Associated and cooperating sciences; Archaeology of Poland; and General archaeology. Bibliographic items are listed in alphabetic order.

For the benefit of foreigners using the BIBLIOGRAPHY the title or titles of the summaries are given in Western languages. The BIBLIOGRAPHY is furnished with two indices: the person and anonymous works index and the geographic index.

For exchange please write:  
Polska Akademia Nauk  
Zakład Archeologii Wielkopolski  
ul. Zwierzyniecka 20  
PL-60-814 Poznań, Poland

*Arche. 126/87 ksp*  
*26-11-87*  
<http://www.rcin.org.pl>



## OD REDAKCJI

„Archeologia Polski” jest wydawnictwem ciągłym, w którym zamieszczane są artykuły zawierające ujęcia ogólne, syntetyzujące, omawianych zagadnień. Publikujemy w nim prace z zakresu metodologii i metodyki badań archeologicznych oraz dyscyplin współpracujących z archeologią, a także studia dotyczące problematyki prehistorii ziem polskich na tle europejskim. Każdy zeszyt zawiera również dział polemik i dyskusji oraz recenzje literatury polskiej i obcej, głównie archeologicznej lecz również prac z zakresu dyscyplin z archeologią współpracujących.

Artykuły i recenzje przekazywane do druku w „Archeologii Polski” prosimy opracowywać według zasad opublikowanych w tomie XXVIII: 1983, z. 1, s. 239 i n. naszego periodyku.

## SPIS TREŚCI

Tomu XXXI „Archeologii Polski”

### METODY I METODOLOGIA

Hensel Zdzisław, Z badań nad technologią otrzymywania żelaza na terenie mazowieckiego ośrodka metalurgicznego . . . . .	1	31
From studies of the technology of iron-production in the Mazovian metallurgical centre . . . . .	1	91
Kobyliński Zbigniew, Koncepcja „terytorium eksploatowanego przez osadę” w archeologii brytyjskiej i jej implikacje badawcze . . . . .	1	7
Concept of a “site exploitation territory” in the British archaeology and its research implications . . . . .	1	29
Tomaszewski Andrzej Jacek, Metoda składanek wytworów kamiennych i jej walory poznawcze . . . . .	2	239
The method of refittings of chipped stone artefacts and its research value . .	2	273

### STUDIA

Balcer Bogdan, Zagadnienie neolityzacji ziem Polski w świetle badań przemysłów krzemiennych związanych z kulturami „ceramicznymi” . . . . .	1	95
Neolithization of the territories of Poland in the light of the research on flint industries connected with the “pottery” cultures . . . . .	1	122
Balcer Bogdan, Propozycje zmian w klasyfikacji przemysłowej neolitu ziem Polski	2	341
Proposals of changes in the classification of Neolithic industries in the Polish lands . . . . .	2	348
Hensel Zdzisław, Badania metaloznawcze zapinki z miejscowości Kołożąb, woj. ciechanowskie (aneks) . . . . .	2	367
Études métallographiques de la fibule provenant de la localité de Kołożąb, voïvodie de Ciechanów . . . . .	2	371
Kobylińska Urszula, Uwagi o genezie „pasa sambijskiego” z wczesnego okresu wpływów rzymskich . . . . .	2	373
Zur Entstehungsgeschichte des „Samländischen Gürtels” aus der frühen Zeit römischen Einflüsse . . . . .	2	393
Minta-Tworzowska Danuta, Model prahistorii inspirowany przez historiozofię (konceptja Pierre Teilharda de Chardin) . . . . .	2	397
Model of prehistory inspired by the philosophy of history (conception of P. Teilhard de Chardin) . . . . .	2	424
Pyrgała Jerzy, Tomaszewska Izabela, Leontomorficzna zapinka gallo-rzymska z osady w Kołożębiu, gm. Sochocin, woj. ciechanowskie . . . . .	2	351
Une fibule léontomorphe gallo-romaine provenant d’une colonie à Kołożąb, commune de Sochocin, voïvodie de Ciechanów . . . . .	2	362
Rydzewski Jacek, Przemiany stref zasiedlenia na wyżynach lessowych zachodniej Małopolski w epoce brązu i żelaza . . . . .	1	125

Changes in settlement patterns on the loess uplands in Western Little Poland in the Bronze and Iron Ages . . . . .	1	191
Sachse-Kozłowska Elżbieta, Jaskinia nad Galoską (Piekary I) koło Krakowa	2	279
The Galoska Cave (Piekary I) near Cracow . . . . .	2	334

#### DYSKUSJE I POLEMIKI

Bąbel Jerzy, W sprawie problematyki kopalni krzemienia w Krzemionkach, woj. kieleckie i tarnobrzeskie, w świetle recenzji Andrzeja Leligdowicza książki <i>5000 Jahre Feuersteinbergbau</i> . . . . .	2	427
Zur Problematik der Feuersteinmine in Krzemionki, die Wojwodschaften von Kielce und Tarnobrzeg, im Lichte der Buchbesprechung von Andrzej Leligdowicz <i>5000 Jahre Feuersteinbergbau</i> . . . . .	2	429
Buko Andrzej, The problem of determining of hardness of ceramics from excavations (remarks on the margin of G. Korbel's paper, 1986) . . . . .	1	200
Korbel Günter, The consideration of the technological attributes: Determination of the degree of hardness of ceramics . . . . .	1	195
Malinowski Tadeusz, W kwestii grobów podkloszowych nad Łabą i Hawelą oraz na ziemiach polskich . . . . .	2	430
Zur Frage der Gloskengräber an der Elbe und Havel sowie auf den polnischen Landgebieten . . . . .	2	439
Niewęglowski Andrzej, Uwagi o chronologii i genezie kultur zarubinieckiej i przeworskiej (na marginesie artykułu K. W. Kasparowej, <i>Zarubinieckaja kultura v chronologičeskom sisteme èpochi latena</i> , 1984) . . . . .	1	203
Bemerkungen über Chronologie und Genese der Zarubincy- und Przeworskultur (am Rande des Artikels von K. V. Kasparowa, <i>Zarubinieckaja kultura v chronologičeskom sisteme èpochi latena</i> , 1984) . . . . .	1	215

#### RECENZJE

Balfet H., Fauvet-Berthelot M. F., Monzon S., Pour la normalisation de la description des poteries (Andrzej Buko) . . . . .	2	445
Brucato. Histoire et archéologie d'un habitat médiéval en Sicile (Stanisław Tabaczyński) . . . . .	2	460
Folia Praehistorica Posnaniensia (Stanisław Tabaczyński) . . . . .	2	441
Harder Sørensen P., The use of air photography in Celtic field studies (Iwona Modrzewska-Marciniak) . . . . .	1	217
Karlsson L., Nordisk form. Om djurornamentik (Zbigniew Kobyliński) . . . . .	2	456
Kazdová E., Tešetice-Kyjowice (Hanna Kowalewska-Marszałek) . . . . .	1	227
Studeniková E., Paulik J., Osada z doby bronzovej v Pobedime (Urszula Dziub) . . . . .	1	221
Сымонович Э. А., Кравченко Н. М., Погребальные обряды племен черняховской культуры (Andrzej Kokowski) . . . . .	2	447

#### KRONIKA

III Seminarium Petroarcheologiczne (Płowdiw 27-30 sierpnia 1984 roku) (Anna Kulczycka-Leciejewiczowa) . . . . .	2	465
---	---	-----

## SPRAWOZDANIA ARCHEOLOGICZNE

- Tom XXXVI. Ossolineum 1984, ss. 332, cena 330 zł  
Tom XXXVII. Ossolineum 1985, ss. 341, cena 410 zł  
Tom XXXVIII. Ossolineum 1986, ss. 391, cena 480 zł

## INVENTARIA ARCHAEOLOGICA – POLOGNE

- Fasc. LII. Marek Gedl, Bronze II et III (Mont.) Phase finale de la civilisation prélusacienne et phase initiale de la civilisation lusacienne, groupe de Haute Silésie – Petite Pologne, PWN 1985, PL 315-322 (11 feuilles), cena 70 zł  
Fasc. LIII. La Tène III, période romaine et période des migrations des peuples en Poméranie Centrale par Henryk Machajewski et Andrzej Sikorski, PWN 1985, PL 323-331 (11 feuilles), cena 70 zł  
Fasc. LIV. Néolithique et la période romaine aux environs de Hrubieszów, Pologne de l'Est par Andrzej Kokowski et Wiesław Koman, PWN 1985, PL 332-337 (12 feuilles)  
Fasc. LV. (w druku)

## BIBLIOTHECA ANTIQUA

- Vol. XIX. Teresa Stawiarska, Szkła z okresu wpływów rzymskich z północnej Polski. Studium technologiczne, Ossolineum 1984, ss. 156, cena 120 zł  
Vol. XX. Maria Nowicka, Malarstwo antyczne. Zarys, Ossolineum 1985, ss. 304, cena 320 zł

## KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

- Rok XXXIII Nr 1-2, PWN 1985, ss. 168, cena 280 zł  
Nr 3, PWN 1985, ss. 364, cena 140 zł

## STUDIA I MATERIAŁY Z HISTORII KULTURY MATERIALNEJ POD REDAKCJĄ ZOFII KAMIEŃSKIEJ

- Tom LVII. I. Rabęcka-Bryczyńska, T. Sobczak, Z problematyki badań nad produkcją i konsumpcją żywności w Polsce, Ossolineum 1984, ss. 214, cena 170 zł  
Tom LVIII. Maria Dąbrowska, Kafele i piece kaflowe w Polsce do końca XVIII wieku (w druku)  
Tom LIX. Elżbieta Balcerzak, Danuta Molenda, Metale żelazne na ziemiach polskich od XIV do XVIII w., (w druku)

## ETNOGRAFIA POLSKA

- Tom XXIX, z. 1, Ossolineum 1985, ss. 253, cena 200 zł  
z. 2, Ossolineum 1985, ss. 294, cena 200 zł  
Tom XXX, z. 1, Ossolineum 1986, ss. 292, cena 300 zł  
z. 2, Ossolineum 1986, ss. 207, cena 300 zł

## BIBLIOTEKA ETNOGRAFII POLSKIEJ POD REDAKCJĄ MARII FRANKOWSKIEJ

- Nr 38. Maria Biernacka, Oświata w rozwoju kulturowym polskiej wsi, Ossolineum 1984, ss. 208, cena 160 zł  
Nr 39. Wanda Paprocka, Kultura i tradycja ludowa w myśli humanistycznej XIX i XX wieku, Ossolineum 1986, ss. 147, cena 200 zł  
Nr 40. Andrzej Woźniak, Kultura mazowieckiej wsi pańszczyźnianej XVIII i pocz. XIX w. (w druku)

## POLSKI ATLAS ETNOGRAFICZNY POD REDAKCJĄ JÓZEFA GAJKA

- Zeszyt VII i VIII (w druku)

Cena zł 385,—

PII 84  
—

R 16  
17  
K  
M

~~XXXXXXXXXX~~  
P319